

KINO JERZEGO SKOLIMOWSKIEGO

Grupa docelowa: nauczyciele i uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych; miłośnicy kina i osoby zainteresowane historią kina.

.....

I. Wstęp – postać Jerzego Skolimowskiego

Polski reżyser filmowy, Jerzy Skolimowski jest przykładem twórcy niezależnego – z bardzo konkretną wizją swojej twórczości, która wykracza daleko poza samo tworzenie filmów. Jest większym, całościowym projektem, obejmującym także poezję i malarstwo, dającym reżyserowi możliwość realizacji na wielu różnych, dopełniających się polach. Równocześnie jednak Skolimowski jest rzadkim przykładem polskiego reżysera, który bardzo sprawnie porusza się także za granicą. Realizuje tam liczne filmy, gra w dużych, głośnych produkcjach i jest silnie związany z tamtejszymi przedstawicielami przemysłu filmowego. Jest fascynującym człowiekiem–instytucją, któremu zdecydowanie warto przyjrzeć się bliżej.

Materiał wideo: W ramach wstępu do twórczości Jerzego Skolimowskiego obejrzyj krótki materiał zapowiadający. [Kino Jerzego Skolimowskiego (00:00–1:24)]

1. Filmografia

Główną część lekcji stanowi omówienie filmografii Jerzego Skolimowskiego. Najlepiej przeprowadzić je w porządku chronologicznym, a niektóre z omawianych filmów uzupełnić komentarzem reżysera z materiałów wideo. Przy szczególnie ważnych filmach umieszczono krótki opis, a także propozycje dodatkowych lektur.

1964: Rysopis

Fabularny debiut Jerzego Skolimowskiego zrealizowany w zaskakujący sposób. „Rysopis” to montaż krótkometrażowych etiud, które reżyser zrealizował podczas swoich studiów w szkole filmowej. Jest portretem młodego człowieka, Andrzeja Leszczyca, zagubionego w codzienności, który pragnąc sensu i życiowego celu zaciąga się do wojska.

(Zob.: M. Jankun-Dopartowa, Rysopis jako duchowa biografia pokolenia, „Kwartalnik filmowy”, 1997, nr 17, s. 98–104)

1965: Walkower

Kontynuacja „Rysopisu”. Andrzej, mimo dwóch lat wojska, wciąż nie może znaleźć swego miejsca w życiu. Jedyne co umie to boksowanie. Jeździ z miasta do miasta i startuje w pokazowych miniturniejach. „Walkower” podobnie jak „Rysopis” zdobył uznanie krytyki, zarówno polskiej, jak i zagranicznej. Niektórzy porównywali styl Skolimowskiego do głośnych filmów Antonioniego. Podkreślano mistrzostwo młodego reżysera w operowaniu długimi ujęciami. Podobały się też dialogi,

Autor: Kaja Łuczyńska

ruchliwość kamery oraz bogata i urozmaicona inscenizacja. Psychologiczny portret swego bohatera namalował Skolimowski na tle rzeczywistości na poły groteskowej, w której patos (wielka budowa) sąsiaduje z ironią i drwiną.

(źródło: <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=121846/>)

1966: Bariera

Dramat psychologiczny, którego bohater – młody, współczesny człowiek – usiłuje pokonać dzielące go od świata bariery: wieku, pieniądza, starych kultów, konwencji i hierarchii. Bohater rzuca studia, dom akademicki. "Kiedy brałem stypendium, sprzedawałem się państwu? Teraz mogę się sprzedać komu chcę!" Jego marzeniem jest małżeństwo z bogatą kobietą, willa na przedmieściu i jaguar w garażu. Proces mieszczanienia jest, jego zdaniem, nieunikniony, własną degrengoladę trzeba więc przyspieszyć. Spotyka jednak dziewczynę, która ma odmienne ideały. To każe mu zrewidować swój stosunek do życia i siebie.

(źródło: <http://filmpolski.pl/fp/index.php?film=121831>)

1967: Ręce do góry

Film, który bezpośrednio przyczynił się do emigracji reżysera. Ze względu na kontrowersyjną scenę (Stalin z dwoma parami oczu) nie trafił do kin i został na wiele lat zatrzymany przez cenzurę stając się kolejnym „półkownikiem”.

(Zob.: <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=121051> oraz M. Dzięglewski, *W poszukiwaniu własnej tożsamości. Fenomen wczesnych filmów Jerzego Skolimowskiego*, „Kwartalnik Filmowy” 2002, nr 37–38)

1967: Start

Belgijski melodramat z elementami komedii, pierwszy zrealizowany przez Jerzego Skolimowskiego na zachodzie.

(Zob.: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Start_\(film\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Start_(film)))

1969: Przygody Gerarda (The Adventures of Gerard)

Hiszpania, rok 1808. Okres kampanii napoleońskiej na Półwyspie Apenińskim. Pułkownik Etienne Gerard, znany bawidamek i wyborowy szermierz, chełpi się swoją walecznością i bohaterskimi czynami. Próbuje dowieść Napoleonowi, że jest najlepszym i najbardziej odważnym huzarem w całej francuskiej armii. Awanturnicza komedia kostiumowa powstała na podstawie wydanych w 1896 roku czterech opowiadań pisarza Arthura Conan Doyle'a.

(Zob.: <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=128986>)

Materiał wideo: Posłuchaj, w jaki sposób powstawał film „Przygody Geralda”. [Kino Jerzego Skolimowskiego (6:00–10:26)].

1970: Na samym dnie (Deep End)

Pierwszy anglojęzyczny film Jerzego Skolimowskiego – połączenie komedii i kina o dorastaniu. 15-letni Mike zaczyna dorywczą pracę w londyńskiej łaźni, która okazuje się miejscem niepokojących erotycznych pokus. Pracuje w niej również śliczna Susan – o jej względy konkurują dwóch mężczyzn, zakochuje się w niej

także Mike. Chłopak zaczyna jednak podejrzewać, że Susan występuje po godzinach w klubie porno.

(źródło: <https://www.nowehoryzonty.pl/film.do?id=8507>, Zob.: K. Kostyra, *Sztuka (nie)dorastania*, „Opcje”, <http://opcje.net.pl/karolina-kostyra-sztuka-niedorastania-deep-end-rez-jerzy-skolimowski/>)

1972: Król, Dama, Walet (King, Queen, Knave)

1978: Wrzask (The Shout)

1982: Fucha (Moonlighting)

W grudniu 1981 r. czwórka Polaków: Kudaj, Wolski, Banaszak i Nowak przybywa do Anglii, aby wykonać "na czarno" pewną pracę: mają wyremontować elegancki dom w Kensington, należący zresztą do ich bogatego rodaka, mieszkającego od dawna w Wielkiej Brytanii. Niestety bardzo szybko okazuje się, że jeden z nich nie jest do końca uczciwy.

(Zob.: <http://intokino.com/fucha-ang-moonlighting-rez-jerzy-skolimowski/>, <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=128993>)

Materiał wideo: Posłuchaj, w jaki sposób powstawał film „Fucha”. [Kino Jerzego Skolimowskiego (10:27–14:56)]

1984: Najlepszą zemstą jest sukces (Success Is the Best Revenge)

1985: Latarniowiec (The Lightship)

1987: Wiosenne wody (Torrents of Spring)

1991: Ferdurke (30 Door Key)

2008: Cztery noce z Anną

Film przedstawia historię chorobliwie nieśmiałego mężczyzny (Artur Steranko), pracującego w spalarni odpadów medycznych prowincjonalnego szpitala, który jest zakochany w pielęgniarkę z tego szpitala (Kinga Preis). Po uśpieniu jej lekiem nasennym, spędza z nią cztery noce w jej mieszkaniu, ale nie po to żeby ją wykorzystać, ale po prostu czuć jej obecność i okazać miłość.

(Zob.: https://pl.wikipedia.org/wiki/Cztery_noce_z_Ann%C4%85; Nie wierzę w dialog” – wywiad z Jerzym Skolimowskim, „Film”, 2008, nr 9, s. 52–55).

2010: Essential Killing

Młody Afgańczyk Mohammed zostaje schwytyany przez wojska USA i przetransportowany do tajnej bazy w Europie Środkowo – Wschodniej. Dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności udaje mu się uciec i odtąd nie cofnie się przed niczym, by zachować wolność i ocalić życie.

(Zob.: <http://www.filmpolski.pl/fp/index.php?film=1225044>, <http://www.dwutygodnik.com/artukul/1567-essential-killing-jerzego-skolimowskiego.html>)

Materiał wideo: Posłuchaj, w jaki sposób powstawał film „Essential Killing”. [Kino Jerzego Skolimowskiego (1:25–5:59)]

2015: 11 minut

II. Tło historyczne początków twórczości Jerzego Skolimowskiego

Film „Ręce do góry” i zawarta w nim scena Stalina z czterema oczami była bezpośrednim powodem emigracji Jerzego Skolimowskiego. Potraktuj to wydarzenie jako punkt wyjścia do dyskusji na temat rzeczywistości PRL-u, którą możesz zacząć od wspólnego obejrzenia materiału wideo. Poniżej znajdziesz pytania pomocnicze do dyskusji.

Materiał wideo: Posłuchaj, w jaki sposób swoją karierę filmową rozpoczynał Jerzy Skolimowski. Zwróćcie uwagę na historię związaną z filmem „Ręce do góry”. [Kino Jerzego Skolimowskiego (14:57–19:32)]

Pytania pomocnicze do dyskusji na temat twórczości reżysera:

- Czy w czasach PRL istniała wolność słowa?
- Kto czuwał nad zgodnością przekazów medialnych i artystycznych z linią partii?
- Poruszanie jakich tematów było zabronione w czasach PRL?
- Jakie konsekwencje mogły spotkać twórcę, który nie podporządkowywał się oficjalnym wytycznym?
- Czy (oprócz historii Jerzego Skolimowskiego i filmu „Ręce do góry”) znasz inne, podobne historie?